

Тамара ГУМЕННИКОВА

Професор, доктор педагогічних наук
директор Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «МАУП»
Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ «МАУП»,
м. Ізмаїл, Україна
ORCID ID: 0000-0002-6223-7711
gumennikova100@gmail.com

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ У КОНТЕКСТІ ОСВІТОЛОГІЧНИХ ЗМІН

В роботі презентовані шляхи оновлення та впровадження освітологічних змін у традиційну систему підготовки майбутніх фахівців морської транспортної галузі до професійної діяльності на засадах особистісно орієнтованої, середовищної, компетентісної, неперервної моделях освіти «впродовж життя». Зосереджено увагу на теоретичних підходах, які є провідними у здійсненні професійної підготовки фахівців транспортної морської галузі.

У вигляді модулів конкретизовані результати дослідницької роботи, спрямовані на подолання суперечностей між вимогами суспільства до сфери професійної освіти випускників закладів вищої освіти транспортної морської галузі й реальним станом її розвитку. Ключовими позиціями виступили: постійне коректування та внесення змін в освітні програми підготовки фахівців морської транспортної галузі, з урахуванням запитів, потреб та рекомендацій стейкхолдерів; формування індивідуальних освітніх траєкторій курсантів закладів вищої освіти транспортної морської галузі, шляхом надання закладом освіти права приймати курсанту участь у свідомому обранні для вивчення вибіркових дисциплін; позиція неперервності процесу навчання студента та самоосвіти протягом професійного життя.

В роботі наголошено на тому, що якість професійної підготовки в закладах вищої освіти морського профілю може бути вдосконалена також і за рахунок вибіркової складової індивідуальних освітніх траєкторій курсантів, де суб'єкту освітнього процесу надається право самостійно та свідомо обирати дисципліни та вивчати їх зміст.

Представлена авторська позиція у необхідності врахування в професійній підготовці збалансованого поєднання «жорстких» та «м'яких» вимог та навичок та якостей, де особистісні якості є доповненням професійних, а професійні якості обумовлюють ті особистісні, які повинен розвивати в собі фахівець морської транспортної галузі для професійного зростання. Приділена дослідницька увага формування soft-skills, які визначені, як навички, вміння та характеристики, які обумовлюють успішність у професійній діяльності фахівців морської транспортної галузі.

Ключові слова: фахівці морської транспортної галузі; підготовка фахівців морського та річкового транспорту; заклади вищої освіти морського профілю; стейкхолдери; hard skills; soft skills.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Розвиток та розширення морської індустрії в світі формує перед освітянською спільнотою нові вимоги до підготовці фахівців

морської транспортної галузі. Це підтверджено змістом доповіді генерального секретаря Міжнародної морської організації (ІМО) Кітак Лима, де наголошується про важливість об'єднання зусиль представників галузі у популяризації професії моряка серед підростаючого покоління та створення сучасних умов до отримання морської освіти та побудови кар'єри у морі.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми визначення шляхів неперервної підготовки фахівців морської транспортної галузі посилюється загальноновизнаним фактом про те, що управляти транспортом можуть лише якісно підготовлені фахівці морської транспортної галузі, які мають розвинені та збалансовані *hard skills* та *soft skills*, що постійно збагачуються, коректуються та оновлюються.

Вищезазначена теза підтверджується стратегією Морської доктрини України на період до 2035 року [11], де чітко окреслено, що впровадження нашою державою економічно доцільної та екологічно безпечної морегосподарської діяльності пов'язана з проведенням морських наукових досліджень і підготовкою та перепідготовкою фахівців у морській транспортній галузі. Про даний факт свідчать нормативні документи Міжнародної морської організації/ Зокрема, підготовка фахівців морського транспорту в Україні повинна відповідати вимогам Міжнародної Конвенції по підготовці, дипломуванню моряків та несенню ваhti ПДНВ-78/95 (STCW) та Кодексу ПДНВ з Манільськими поправками 2010 р.

Разом із тим, слід констатувати, що кількість робочих місць в нашій країні для випускників вишів, де традиційно здійснюється якісна підготовка фахівців морського та річкового транспорту, за останні роки значно зменшилась. Це обумовлено економічними та політичними передумовами розвитку морської транспортної галузі в країні.

Слід зауважити, що наша країна входить в десятку країн, де професійна підготовка фахівців є якісною та конкурентоспроможною, але ж в останні роки популяризація професії моряка гальмує у зв'язку із появою нових фінансово-стабільних професій, серед яких професії інформаційно-комунікаційних

технологій та комп'ютерного супроводу життєдіяльності суспільства. Так, лідерські позиції сьогодні, у підготовці фахівців для флоту, утримують Філіппіни.

Беззаперечним залишається той факт, що випускники закладів вищої освіти України шукають місця працевлаштування в інших країнах, де вимогою часу стає фокусування на компетентності фахівців, особистісно-професійному зростанні та кар'єрному успіху, а сформоване позитивне мислення в стінах українських вишів є запорукою побудови професійної кар'єри, якою вони починають займатись з першого року роботи і вже у віці 26-30 років займають посади старпомів, других помічників капітанів та старших механіків. За даними статистичних досліджень, успішних, готових до постійного саморозвитку та професійного зростання випускників закладів вищої освіти морської транспортної галузі близько 28 відсотків, більшість випускників не завжди є конкурентоздатними, що потребує перегляду змісту професійної підготовки майбутніх судноводіїв, форм, методів і прийоми формування готовності до професійної діяльності. Таким чином, конкурентоспроможність морської транспортної галузі залежить від вибору стратегічних напрямків підготовки фахівців в умовах ступеневої освіти в вищих навчальних закладах, де основною ідеєю має стати максимальне наближення освітнього процесу до вимог галузі; створення умов підготовки компетентного конкурентоспроможного фахівця, психологічно підготовленого до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема визначення ефективних шляхів професійної неперервної підготовки фахівців морської транспортної галузі завжди залишається в центрі уваги науковців та практиків. Зокрема питанням ступеневої підготовки майбутніх фахівців морської галузі присвячені праці науковця Р. Шевченка, пошук порівняльних характеристик неперервної підготовки здійснює С. Волошинов. Питанням неперервної професійної підготовки майбутніх судноводіїв у вищих морських навчальних закладах присвячений ряд праць О.Даниленко.

Впровадженню компетентнісного підходу у практику підготовки студентів закладів вищої освіти морського профілю є предметом наукового інтересу М. Мусоріної, В. Кузьменко, А. Погодаєва, А. Солодовник, О. Тимофєєвої, О. Фролової.

Слід констатувати, що науковці єдині у пошуку інноваційних підходів до організації професійної підготовки фахівців морської транспортної галузі, цим питанням присвячені дослідження А. Бриль, Л. Герганов., О. Дягілева,

При чому є ряд наукових праць, присвячених мотиваційному аспекту професійної підготовки майбутніх фахівців морської професії зокрема І. Костильова, У. Ляшенко. Пошуку шляхів особистісної ефективності присвячені праці В. Дуліна, де наголошено на потребі у міцних теоретичних знаннях і практичних навичках та психічних якостях майбутніх випускників закладів вищої освіти морського профілю.

Разом із тим, питанням формування освітньої програми закладом вищої освіти, академічної доброчесності, вибірковості дисциплін та студентоцентрованого підходу та індивідуальної освітньої траєкторії професійної підготовки не присвячено фундаментальних системних досліджень, адже це є вимогами часу та «перезавантаження» діяльності закладів вищої освіти.

Метою статті є визначення шляхів оновлення та впровадження освітологічних змін у традиційну систему підготовки майбутніх фахівців транспортної морської галузі до професійної діяльності на засадах особистісно орієнтованої, середовищної, компетентнісної, неперервної моделей освіти «впродовж життя».

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною основою дослідження виступили підходи на яких сьогодні має здійснюватись професійна підготовка фахівців транспортної морської галузі.

Пріоритетність особистісно-орієнтованої моделі освіти не викликає сумніву. У межах особистісно орієнтованої освіти до професійної підготовки фахівця вища школа максимально враховує здібності, потреби та можливості здобувача вищої морської освіти на засадах студентоцентрованого підходу. Актуальними та затребуваними стають засоби персоналізації навчального досвіду, а саме: робота за індивідуальними планами опанування професії, дуальна освіта, навчання за окремими навчальним траєкторіями, вивчення дисциплін у межах індивідуальних дослідницьких проєктів.

Особливого значення набуває побудова партнерських стосунків у вивченні дисциплін професійного циклу, де будуть запроваджені технології підтримки, співробітництва та партнерства. Особлива увага в межах особистісно орієнтованої моделі буде приділена неупередженому ставленню до фахівця, протидія мобінгу та булінгу в студентських аудиторіях, яким майбутні судномеханіки та штурмани повинні протистояти у професійній діяльності в екіпажах суден.

Наступною теоретично основою є виокремлення значення середовищного підходу, який передбачає зміни у освітніх програмах та інтерактивних методах навчання, наповнення студентських аудиторії тренажерами та симуляторами для підготовки плавскладу. Таке середовище, наповнена симуляторами управління суден, як European Ship Simulator, де студенти зможуть управляти як невеличким рибацьким катером так і океанським лайнером; DPS Beier - симулятор управління різними типами суден танкером або пасажиром може зробити з випускника фахівця вищого ґатунку. Активізація фандрейзингової діяльності закладів вищої освіти морського профілю забезпечить й появу в студентських аудиторіях LNG Carrier Simulator – Familiarisation тренажер-Симулятора танкера-газовозу по перевезенню природнього газу. Навчальній мотивації студента може сприяти лише творче середовище, де можливим стає функціонування бібліотеки яка стане ресурсним осередком і експериментальним майданчиком для викладачів та курсантів.

Стратегічними для нашого дослідження виступила єдність положень і принципів системного, діяльнісного, компетентнісного, контекстного, аксіологічного, акмеологічного, технологічного підходів які в період освітологічних змін набувають нового сенсу та змістовних характеристик.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні освітологічні зміни підготовки фахівців в закладах вищої освіти України безумовно мають достатній потенціал впливу на професійну підготовку в закладах вищої освіти. Конкретизуємо результати нашої дослідницької роботи спрямовані на подолання суперечностей між вимогами суспільства до сфери професійної освіти випускників закладів вищої освіти транспортної морської галузі й реальним станом її розвитку, які згруповані в наступні модулі.

1 модуль. Створення оптимальних освітніх моделей підготовки фахівця транспортної морської галузі, яка обумовлена створенням закладами вищої освіти «освітніх програм» підготовки фахівців, включення до них сучасних наукових досягнень транспортної морської галузі, нормативно-правових документів з питань організації освітнього процесу у закладах вищої освіти морського профілю, а також результатів узагальнення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх судноводіїв. Освітня програма професійної підготовки повинна включити в себе всі позитивні сторони традиційної системи і запропонувати нові підходи формування та розвитку професійної компетентності випускників транспортної морської галузі. При чому, розроблена професорсько-викладацьким складом освітня програма підготовки судноводіїв та судових механіків повинна мати чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти та визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм. Нажаль, стала професійна підготовка фахівців морської транспортної не завжди передбачала регіональний контекст, в навчальних

планах не всі освітні компоненти склали логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяли досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

При складанні освітньої програми та внесені в процес її реалізації коректив слід роботи з урахуванням позицій та потреб стейкхолдерів, до яких відносяться крьюїнгові компанії, відділи сприяння працевлаштування студентів і випускників закладу вищої освіти, де готують фахівця морської транспортної галузі, інструктори тренажерних морських центрів, судноплавні компанії, представництва іноземних та вітчизняних судноплавних компаній, компанії по агентуванню, фрахтуванню суден, експедируванню вантажів, судноремонтні підприємства, порти; тренажерні центри, закордонні навчальні заклади, де випускники бакалаврату мають намір продовжити навчання в магістратурі. Постійне спілкування гаранта освітньої програми та групи забезпечення її реалізації нададуть змогу враховувати запити сучасних судноплавних компаній на фахівця вищого гатунку та залучати роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

До кожної освітньої програми підготовки фахівців морського профілю повинен бути забезпечений доступ, вона повинна бути оприлюднена на сайтах закладу вищої освіти, сайтах морських спільнот та обговорена, із зауваженнями провідних фахівців, науковців, штурманів та механіків із досвідом роботи на судах різного типу.

Так, в публікаціях Шелест Т.М наголошується на пріоритетності позицію стейкхолдерів і їх інтересів, які необхідно час від часу переглядати, так як зовнішньому середовищу характерна плинність, позиція закладу освіти повинна змінитись «від сприйняття стейкхолдерів як джерела несподіваних загроз до розгляду їх як зацікавлених сторін в розвитку освітньої програми» [14, с.206-211]

Зауважимо, що заклади вищої освіти транспортної морської галузі повинні враховувати запити дуже важливої групи стейкхолдерів, якими виступають батьки абітурієнтів та студентів. Було встановлено, в заклади вищої освіти

транспортної морської галузі вступають діти з родин плавскладу, де більше 64% представники саме професій штурмана або суднових механіків. Причому, хлопці та дівчата проживають в таких сім'ях, бачать позитивні та негативні сторони професій, більшість з них, це діти з сімей з морськими династіями та традиціями.

В процесі нашого міні-дослідження цього напрямку діяльності, яке передбачало опитування першокурсників закладів транспортної морської галузі та їх батьків ми зіткнулись з незадоволенням батьків, які працюють на сучасних судах, у недостатньому об'ємі інформації курсантам про нові типи суден та технології роботи на них, недостатньому розв'язанні протиріччя між тими знаннями, які передбачають сталі навчальні плани та новітніми приладами, які вже встановлені на судах.

До важливої групи стейкхолдерів слід віднести студентів заочної форми навчання, які вже мають досвід практичної роботи на посадах матросів або мотористів, зтикаються в рейсах з роботою на нових типах двигунів, радарів та іншому обладнанні, встановленому на мостіку та в машині судна. Вони є досить впливовою групою у наповненні новим, осучасненим змістом освітніх програм підготовки фахівців морської транспортної галузі.

Важливим у підготовці виступає **модуль наступності**, як універсальна філософська категорія, тісно пов'язаний із практичною реалізацією запитів стейкхолдерів і передбачає конструктивне заперечення попереднього знання, досвіду на кожному етапі підготовки фахівців морського профілю.

Вищезазначене стосується можливості формування індивідуальних освітніх траєкторій підготовки фахівців морської транспортної галузі шляхом надання права закладу освіти приймати курсанту участь у свідомому обранні вивчення вибіркового дисциплін до яких можуть входити і різні види практик. Вибіркові дисципліни можуть розробляти, як викладачі закладу вищої освіти, так і провідні фахівці морської та річкової галузі; капітани, старпоми, механіки, які мають практику роботи на сучасних судах. За Законом України «Про вищу освіту», здобувач має право обирати дисципліни обсягом не менше

25% кредитів ЄКТС від загального обсягу освітньої програми. Враховуючи той акт, що закладам вищої освіти морського профілю надано право автономії, вона може бути реалізована також і через запровадження програм *minor* або сертифікатні програми, які можуть реалізовуватися за рахунок вибіркової складової індивідуальних освітніх траєкторій курсантів.

3 модуль включає **вивчення проблем детермінованості студента** політичною та економічною ситуацією в державі. Загальновідомо, що освітній процес відповідає потребам суспільства та зумовлений конкретним соціумом. Розвиток зв'язків освітньої системи підготовки фахівців морської транспортної галузі потребує цілісності навчання, учіння та самоосвіти. Зауважимо, що процеси навчання та учіння активізуються саме тоді коли студент перебуває в закладі вищої освіти, а саме: ефективне освітнє середовище, атмосфера освітньої політики закладу освіти, академічне оточення та багато інших факторів, спрямованих на формування професійних компетенцій.

Проведений нами аналіз діяльності крьюінгових кампаній за останні три роки (2016-2019рр). показав, що роботодавці потребують фахівців з досвідом роботи та наявним спектром професійних компетенцій, з розвинутими особистісними навичками, які суттєво підвищують результативність праці сучасного моряка, особливо представників керівного складу екіпажу. Така позиція підтверджується результатами вивчення резюме та вакансій на спеціалізованих ресурсах.

Фактично при підборі персоналу на судна морської транспортної галузі перевіряється відповідність моряка вимогам, які поділяються на категорії «жорсткі» та «м'які» вимоги або навички.

Так, під «жорсткими» вимогами (*hard skills*) розуміють професійні якості, компетенції, знання, вміння, які потрібні для здійснення професійних функцій штурмана або механіка судна та розв'язання професійних задач. Їх можливо виміряти, об'єктивно оцінити. Вони пов'язані із якістю освітньої підготовки фахівця, а саме – володіння теоретичними знаннями, ступінь опанування випускниками закладів вищої освіти морської транспортної галузі

фундаментальними та спеціальними дисциплінами, здобуттям практичної підготовки, тощо.

Під «м'якими» вимогами (soft-skills) розуміють ряд психологічних характеристик особистості, властивостей та вмінь. Ці якості важко вимірювати, а тому їх оцінка носить часто-густо суб'єктивний характер тих, хто набирає морські екіпажі. Але в умовах обмеженого простору судна, яке протягом місяців може не зайти в порт, професійної виснаженості моряків, стресових факторів, вони явно проявляються та не завжди позитивно впливають на комунікацію в період рейсу, що призводить до конфліктів, мобінгу та булінгу. Саме тому більшість роботодавців вважають їх такими ж важливими, як і hard skills. У змісті поняття soft skills закладені наступні: «м'які вимоги», «соціальні навички», «універсальні навички». До soft skills зараховують навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння полагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості дедлайнів, здатність логічно і системно мислити, інше.

Слід зауважити, що нажаль, працівники крьюінгових агенцій не завжди відповідально відносяться до перевірки цих навичок, а й часто не вміють їх оцінювати та діагностувати, тому що не проходять додаткову підготовку або снєк-курси та дистанційне навчання саме з заявленої проблеми. На важливості розуміння факту про те, що професійні знання застарівають та мають власний «період розпаду», та потребують постійного оновлення, а soft-skills залишається завжди, наголошує дослідник Коваль К.[5, с.163]. Підтверджуючи попередню думку, вчений Бабій Г. звертає увагу на те, що особистісні якості є доповненням професійних, а професійні якості обумовлюють ті особистісні, які повинен розвивати в собі фахівець для професійного зростання [2, с. 20]. Таким чином, soft-skills - це навички, вміння та характеристики, які обумовлюють успішність у професійній діяльності.

Сучасної класифікації та переліку soft-skills поки що не існує, тому що для різних видів професійної діяльності набір soft-skills буде якісно відрізнятися.

Проведена нами дослідна робота була спрямована на визначення важливих soft-skills працівника морської транспортної сфери визначила пріоритетними: лідерські якості та вміння працювати в команді, вміння ставити та досягати поставлених цілей; цілеспрямованість, стресостійкість, розвинений соціальний та емоційні інтелекти; розвиток вольових якостей, твердість характеру, стиль мислення та його системність, інноваційність та раціоналізаторство у технічному мисленні; здатність працювати над собою та готовність навчатись протягом життя. Звертає увагу той факт, що набір soft-skills для фахівця морської транспортної сфери буде формуватись викладачами ЗВО та провідними фахівцями морської справи через систему професійного розвитку у процесі опанування hard skills.

Багато, щоб кожен заклад вищої освіти морського профілю розробив та постійно вдосконалював власну політику стосовно розвитку soft skills, як у студентів так і професорсько-викладацького складу.

Особливі акценти у формуванні soft-skills, як навичкам успішності курсантів, слід приділити питанням ефективності працівника. За висловом У. Черчилля «Не має чого більш легкого, чим бути зайнятим, і не має нічого більш труднішого, чим бути результативним»[15]. Саме тому, звертаємо увагу на те, що в системі вітчизняної освіти не має такого завдання як навчити студента, курсанта бути ефективними. У мільярдів людей відсутня навичка підвищення ефективності. Проблема у швидкості сучасного світу, раніше всі зміни були повільними, ми мали можливість перебудовуватись поколіннями, то тепер швидкість збільшення ефективності, як нам здається, може привести до особистісно-професійних проблем. Мова йде про те, що питання ефективності, гнучкості, мобільності навчання виходить на перше місце для молодих людей, які бажають бути в авангарді прогресивних змін, вони бажають бути успішними, щасливими та реалізованими не заважаючи ні на які труднощі та кризи.

Підтвердженням наших думок є результати дослідження відомого американського соціолога Е. Тоффлера, який в своїй книзі «Третя хвиля» надає

характеристику молодому поколінню «це нова цивілізація, яка кидає виклик всім нашим вихідним установкам. Застрілі способи мислення, старі формули, догми та ідеологічні підходи, не дивлячись на те, що в минулому вони процвітали або були корисними не відповідають більше фактам дійсності»[13]. Світ, який виникає з великою швидкістю із стикання нових цінностей та технологій, нових геополітичних відносин, нових стилів та засобів комунікації потребує якісно нових ідей та аналогій, класифікацій та понять, осучаснення професійного змісту професії фахівця морської галузі.

В освітню практику сьогодні активно впроваджуються різні парадигми. Саме тому ми вважаємо появу наукового феномену - освітологія, який запроваджений в Україні професором Огневюком В.О.[11] дуже вчасно та перспективною, тому що ліквідується путанину між власне освітою та знаннями про освіту незалежно від того, за допомогою яких наук воно отримане. Отже, вважаємо що освітологія є своєрідною освітньою синергією для дослідження сфери підготовки фахівця морської транспортної галузі.

Першим завданням, яке ставить освітологія це постановка та досягнення мети на засадах міждисциплінарного синтезу та зусиль команди викладачів, які працюють на засадах академічної доброчесності, поваги та результативної ефективної допомоги у опануванні професії фахівця транспортної морської сфери .

Наведемо ряд прикладів з нашого досвіду використання освітологічного підходу у підготовці фахівців морської транспортної галузі . Ось деякі з них:

•**створення для студента** закладів вищої освіти морської транспортної галузі **привабливого майбутнього** (відомий у світі коуч-практик І.Пінтосевич)[12] наголошує «займатись професійно потрібно тим, що б ви робили із задоволенням безкоштовно. Саме це принесе і гроші, і професійне визнання». Курсанти зараз можуть спитати себе, чи можу я займатись професією моряка безкоштовно, чи приносить вона мене задоволення. А викладач кожен сам собі повинен задавати питання: чи відпрацював я

сьогоднішню пару так, щоб омріяна професія моряка стала ближче та зрозуміліше курсанту? Чи наблизив я людину до її мети?;

• **дослідження цінностей студентської молоді:** фокус уваги повинен бути спрямований на розташування ціннісних пріоритетів. («Мені потрібна вища математика, щоб я зміг...»), «Для мене цінне знання СОЛАС, тому що...», «Я хочу вивчити не лише англійську мову але й кітайську, тому що для мене важливо й цікаво працювати на пасажирському флоті не лише в Європі, але й в інших країнах та ін..; використанні сучасних технік та методик, а саме - «Декартові координати у професії», «Колесо життєвого та професійного балансу» та ін..

• **володіння технологіями прискореного навчання,** як для викладачів, в першу чергу, так і для курсантів (сюди відносяться тренінги по тимблдіінгу, професійні сендвіч-курси, самоосвіта, поинт-заняття, морські хаби, квест-кімнати-завдання з питань формування алгоритму поведінки в умовах екстремальної ситуації, он-лайн екскурсії по європейським країнам, портам, де розташовані судоходні кампанії та інш;

• **методи закріплення ресурсних станів готовності до праці.** Швидке досягнення мети за допомогою спрямованого пошуку рішень (мета навчання повинна стати – конкретизованою, вимірювальною, досяжною, актуальною, реалістичною та визначеною за часовими межами).

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Заклади вищої освіти, де готують фахівців морської транспортної галузі повинні надавати перевагу щорічному самоаналізу надання освітніх послуг, освітологічному моніторингу досягнень своїх студентів, визначати нові завдання на підставі спілкування зі стейхолдерами з метою поліпшення та збалансованості *hard skills* та *soft skills* у випускників, що обрали професію моряка.

Потребує подальшого вивчення позитивний досвід неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців річкового і морського транспорту в

зкладах вищої освіти Європи та США та вивчення можливостей запровадження його ефективних шляхів в практику роботи вітчизняних закладів освіти.

5. ПОДЯКА

Висловлюємо подяку професорсько-викладацькому складу та студентам Дунайського факультету морського та річкового транспорту Державного університету інфраструктури та технологій та викладачам і курсантам Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія», які розташовані в місті Ізмаїл за можливість проводити анкетування, проміжні зрізи та можливість обговорювати їх на щорічних наукових конференціях.

Список літератури:

1. Бриль А. І. Реалізація інноваційних педагогічних технологій при підготовці майбутніх судових механіків у ВНЗ. *Наука і освіта*. 2011. № 5. С. 71-73.
2. Бабій Г.В. Аналіз вимог до особистісних та професійних якостей інженерів із програмного забезпечення в контексті формування готовності до професійного спілкування: *Science and education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. 2013. № 7. С. 17-21.
3. Даниленко О. Б. Підготовка майбутніх судноводіїв до професійної діяльності: результати аналізу практики. *Збірник Запорізького класичного університету*. 2019. №. 67. Т. 1. С. 179–183.
4. Коваль К.О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливіших чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного університету*. 2015. № 2. С. 162-167
5. Костылев И. И. Мотивация к выбору морской профессии как залог безопасности мореплавания. Качественное судоходство: стандарт XXI века. *Человек и море: долгий путь к гармонии: материалы XIII Международного семинара* (г. Санкт-Петербург 20-21 окт. 2010 г.). Санкт-Петербург, 2010. URL: http://www.rs-class.org/docs/doc_about/iseminar/prog_en_ru_2010.pdf.
6. Кузьменко В. В., Солодовник А. А. Подготовка специалистов для морского флота в средних специальных учебных заведениях Украины (50- 80 гг. XX века). *Доклады Казахской академии образования*. № 1. 2017. С. 46-54
7. Кулакова М. В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2006. 255 с
8. Ляшенко У. І. Педагогічні умови підготовки майбутніх судових механіків у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2016. 267 с.
9. Міжнародні документи: Міжнародна морська організація URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/c459/sps:head-:max25>

10. МОРСЬКА ДОКТРИНА УКРАЇНИ на період до 2035 року URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/243196733>
11. Освітологія: хрестоматія: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Укладачі: Огнев'юк В.О., Сисоєва С.О. – К.: ВП «Едельвейс», 2013.– 728 с.
12. Пинтосевич И. Сделай! Твой первый шаг. URL: <https://mybook.ru/author/ichak-pintosevich/sdelaj-tvoj-pervyj-shag/>
13. Тоффлер Элвин “Третья волна” (Alvin Toffler, “Third Wave”) URL: <https://www.litmir.me/bd/?b=141575>
14. Шелест Т.М. Передумови застосування стейкхолдер-менеджменту на ринку підготовки моряків. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 206-211.
15. Черчилль Винстон. Никогда не сдаваться! Лучшие речи Черчилля Альпина Паблишер, 2018. 660 с.
16. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers as amended, including the 1995 and 2010 Manila Amendments. STCW Convention and STCW Code. 2011 edition. Language(s): ENG, FRE, SPA, RUS, CHI, ARA (IMO-IC938)
17. Lyudmyla Perminova Tamara Gumennykova, Olena Bila, Viktoriia Miziuk, Antonina Kichuk, Olena Sagan The use of modern interactive technologies in learning: Correlation analysis of the results. 2019/6 . *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*. Volume-8 Issue-8, June, 2019. С.3172-3175
18. Olshanska, O., Gumennykova, T., Bila, O., Perova, S., Ivannikova, M Building a competency model student training: 2019/8. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJITEE)*, Volume-8 Issue-8, August, 2019

Gumennykova Tamara. Ways to improve the continuous training of maritime transport professionals in the context of educational changes

The following work presents the ways of updating and introducing educational changes in the traditional system of preparation of future specialists in maritime transport industry for professional activity on the basis of personally oriented, environment, competence, continuous models of " throughout life "education. The focus is on theoretical approaches that are leading in training professionals for marine transport industry.

In the form of modules concrete results of the following research work are aimed at overcoming contradictions between the requirements of society to the sphere of professional education of graduates of maritime higher schools and the real state of its development. The key positions are: constant adjustment and modification of the educational programs to training specialists in maritime transport industry taking into account the requests, needs and recommendations of stakeholders; formation of individual educational trajectories of cadets of maritime higher schools by giving the educational institution the right to take a cadet to participate in conscious election for the study of selective disciplines; position of continuity of the student's learning process and self-education during the professional life.

The work also emphasizes that the quality of vocational training in maritime higher schools can also be improved by the selective component of individual educational trajectories of cadets, where the subject of the educational process is given the independent and deliberate right to choose disciplines and study their content.

The author's position is to take into account a balanced combination of "hard" and "soft" requirements and skills and qualities while training, where personal qualities are complementary to professional, and professional qualities determine those personal ones which should be developed by a specialist in the maritime transport industry for professional growth. Special attention is paid to the formation of soft-skills, which are defined as skills, abilities and characteristics that determine the success in the professional activity of professionals in the maritime transport industry.

Keywords: specialists of the maritime transport industry; training of sea and river transport specialists; maritime higher education institutions; stakeholders; hard skills; soft skills.

References

1. Bryl', A. I. (2011), "*Realizatsiya innovatsiynykh pedahohichnykh tekhnolohiy pry dosyahnenni maybutnikh sudovykh pidpryyemstv u VNZ*" [Implementation of innovative pedagogical technologies in the preparation of future forensic mechanics at universities]. *Nauka i osvita* [Science and education], vol. 5, pp. 71-73. [in Ukrainian].
2. Babij, H. V. (2013), "*Analiz vymoh do osobystisnykh ta profesijnykh iakostej inzheneriv iz prohramnoho zabezpechennia v konteksti formuvannia hotovnosti do profesijnoho spilkuvannia*" [Analysis of requirements for personal and professional qualities of software engineers in the context of forming readiness for professional communication]. *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*, vol. 7, pp. 17-21. [in Ukrainian].
3. Danylenko, O. B. (2019), "*Pidhotovka majbutnikh sudnovodiiv do profesijnoi diial'nosti: rezul'taty analizu praktyky*" [Preparing future navigators for professional activity: results of practice analysis]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyschij i zahal'noosvitnij shkolakh* [Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools], vol. 67. no. 1, pp. 179–183. [in Ukrainian].
4. Koval', K. O. (2015), "*Rozvytok "soft skills" u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia*" [Students "soft skills" development is one of the most important factors of employment]. *Visnyk Vinnyts'koho politekhnichnoho universytetu* [Bulletin of Vinnitsa Polytechnic Institute], vol. 2, pp. 162-167. [in Ukrainian].
5. Kostylev, I. I. (2010), "*Motivacija k vyboru morskoy professii kak zalog bezopasnosti moreplavan'ja*" [Motivation for choosing a maritime profession as a guarantee of the safety of navigation]. *Kachestvennoe sudohodstvo: standart XXI veka. Chelovek i more: dolgij put' k garmonii* [Quality Shipping: 21st Century Standard. Man and the sea: a long way to harmony], *Materialy XIII Mezhdunarodnogo seminaru* [Proceedings of the XIII International Seminar], St. Petersburg, Russia, October 20-21, 2010. [Online], available at: http://www.rs-class.org/docs/doc_about/iseinar/prog_en_ru_2010.pdf [in Russian].
6. Kuz'menko, V. V. Solodovnik, A. A. (2017), "*Podgotovka specialistov dlja morskogo flota v srednih special'nyh uchebnyh zavedenijah Ukrainy (50-80 gg. XX veka)*" [Training of specialists for the navy in secondary specialized educational institutions of Ukraine (in the 50-80s of the twentieth century)]. *Doklady Kazahskoj akademii obrazovanija* [Reports of the Kazakh Academy of Education], vol. 1, pp. 46-54. [in Russian].
7. Kulakova, M. V. (2006), "*Formuvannia hotovnosti do profesijnoi diial'nosti v majbutnikh fakhivtsiv u vyschykh mors'kykh navchal'nykh zakladakh*" [Formation of readiness for professional activity in future specialists in higher marine educational establishments], Ph.D. Thesis, Theory and methodology of vocational education, South Ukrainian State Pedagogical University named after K.D.Ushinsky, Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
8. Liashenko, U. I. (2016), "*Pedahohichni umovy pidhotovky majbutnikh sudovykh mekhanikiv u protsesi vyvchennia profesijno-orientovanykh dystsyplin*" [Pedagogical conditions for the preparation of future ship

- mechanics in the process of studying vocational-oriented disciplines], Ph.D. Thesis, Theory and methodology of vocational education, Kherson state university, Kherson, Ukraine. [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine] (2019), “*Mizhnarodni dokumenty (Mizhnarodna mors'ka orhanizatsiia)*” [International instruments (International Maritime Organization)], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/c459/sps:head-:max25> [in Ukrainian].
 10. Uriadovyj portal. Yedynyj veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy [Government portal. The only web portal of the executive authorities of Ukraine] (2019), “*Mors'ka doktryna Ukrainy na period do 2035 roku*” [Maritime doctrine of Ukraine for the period up to 2035], available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/243196733> [in Ukrainian].
 11. Ohnev'iuk, V. O. Sysoieva, S. O. (2013), “*Osvitolohiia: khrestomatiia*” [Educology: reader], Edel'vejs, Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
 12. Pintosevich, I. (2016), “*Sdelaj! Tvoj pervyj shag*” [Do It! Your first step], Agencija IPIO, Kyiv, Ukraine. Available at: <https://mybook.ru/author/ichak-pintosevich/sdelaj-tvoj-pervyj-shag/> [in Russian].
 13. Toffler, J. (2004), “*Tret'ja volna*” [Third Wave], Izdatel'stvo ACT, Moscow, Russia. Available at: <https://www.litmir.me/bd/?b=141575> [in Russian].
 14. Shelest, T. M. (2016), “*Peredumovi zastosuvannja stejkholder-menedzhmentu na rinku pidgotovki morjakiv*” [Prerequisites for the application of stakeholder management in the seafarers' training market]. *Innovacijna ekonomika* [Innovative economy], vol. 1-2, pp. 206-211. [in Ukrainian].
 15. Cherchil', V. (2018), “*Nikogda ne sdavat'sja! Luchshie rechi Cherrhillja*” [Never Give In! The Best of Winston Churchill's Speeches], Al'pina Pabliher, Moscow, Russia. [in Russian].
 16. International Maritime Organization (IMO) (2019), “*International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers as amended, including the 1995 and 2010 Manila Amendments. STCW Convention and STCW Code*”, available at: [http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Standards-of-Training,-Certification-and-Watchkeeping-for-Seafarers-\(STCW\).aspx](http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/International-Convention-on-Standards-of-Training,-Certification-and-Watchkeeping-for-Seafarers-(STCW).aspx) [in English].
 17. Perminova, L. Gumennykova, T., Bila, O., Miziuk, V., Kichuk, A., Sagan, O. (2019), “*The use of modern interactive technologies in learning: Correlation analysis of the results*”. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, vol, 8, issue 8, pp. 3172-3175. [in English].
 18. Olshanska, O. Gumennykova, T. Bila, O. Perova, S. Ivannikova, M. (2019), “*Building a competency model student training*”. *International Journal of Engineering and Advanced Technology*, vol, 8, issue 6, pp. 2689-2695. [in English].